

Leo Trotskij: Ordning ur kaos

[Bilaga till Pravda, 26 januari 1919. Här översatt från marxists.org. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Tyska soldater skyndar sig tillbaka till sitt hemland från de länder dit de tyska angriparnas brottsliga vilja slungat dem. Nyss flygfärdiga polska trupper angriper dem på vägen, avväpnar dem och massakrerar dem sedan. Britterna, fransmännen och amerikanerna har gripit Tyskland om strupen och tar, med ett öga på klockan, pulsen på henne. Det hindrar dem inte från att kräva av hennes regering att de återstående tyska trupperna ska inleda krig mot Sovjetryssland för att hindra henne från att befria de länder som har ockuperats av den tyska imperialismen. Belgarna, vars land så sent som igår var korsfäst av den tyska imperialismen, erövrar idag hela det tyska Rhenlandet. De halvt tiggande rumänerna har åderlåtits helt av sina härskande förskingrare, och deras huvudstad är omväxlande tyskarnas och engelsmännen/amerikanernas byte, men nu erövrar de själva Moldavien, Transsylvanien och Bukovina. Amerikanska örlogsstyrkor sitter på nålar i vårt kalla och hungriga norr och försöker lista ut varför de fördes dit. Berlins gator, som för inte så länge sedan skröt om sin järnhårda ordning, svämmas över av blodiga vågor av inbördeskrig. Franska trupper har landstigit vid Odessa, samtidigt som mycket stora delar av Frankrike själv ockuperas av amerikanska, brittiska, australiensiska och kanadensiska arméer, som hotar att behandla Frankrike som ett kolonialt land. Polen, som har återuppstått efter ett och ett halvt sekels icke-tillvaro, inleder med vild otålig-het krig mot Ukraina och Preussen och provocerar Sovjetryssland.

Den amerikanske presidenten Wilson, som likt bedragaren och hycklaren Tartuffe strövar runt i det blodindränkta Europa som moralens högste representant och den amerikanska dollarns Messias, straffar, ursäktar och avgör ländernas öden. Alla frågar honom, bjuder in honom och vädjar till honom: kungen av Italien, de svekfulla härskande georgiska mensjevikererna, den förödmjukade och om fördelar tiggande Scheidemann, den franska medelklassens hårfällande tiger, Clemenceau, de brandsäkrade kassaskåpen i Londons City och till och med barnmorskorna i Schweiz. Wilson rullar upp byxorna och kliver över de europeiska blodpölarerna, och med godkännande från New York-börsen, som tjänade bra på att satsa på det europeiska lotteriet, förenar han jugoslaver med serber, frågar om priset på den habsburgska kronan, utvidgar mellan två prisar snus Belgien på bekostnad av det plundrade Tyskland, och funderar på om det inte skulle vara möjligt att föra in orangutanger och babianer för att rädda den kristna kulturen mot det bolsjevikiska barbariet.

Europa liknar ett dårhus, och vid en första anblick ser det ut som om de intagna bara vet vem de ska slakta och vem de ska umgås med under en halv timme åt gången. Men den enda lärdom som ovedersägligt framträder ur de dunkla vågorna i detta kaos, är att det är den borgerliga världens kriminella ansvar. Allt som händer i Europa idag har förberetts under de senaste seklerna: av den ekonomiska regimen, av förhållandena mellan staterna, av den organiserade militarismen, av de härskande klassernas moral och filosofi och av prästernas alla religioner. Monarkin, adeln, kyrkohierarkin, byråkratin, borgarklassen, intelligentsian, förmögenhetsinnehavare, statliga härskare, alla har de förberett de obegripliga händelser som fick det gamla ”kulturella” kristna Europa att likna ett dårhus.

Europas ”kaos” är bara ett kaos till formen. I princip är det högre historiska lagar som uttrycks och förstör det gamla för att i dess ställe skapa något nytt. Med hjälp av samma gevär kämpar Europas befolkning nu i namn av olika uppgifter och program, som svarar mot olika historiska epoker. I grund och botten uppgår dessa epoker till tre: imperialismen, nationalismen och kommunismen.

Kriget började som ett slagsmål mellan de stora kapitalistiska gamarna för att erövra och dela upp världen, och det är vad imperialismen består av. Men för att få ut de mångmiljonhövdade massorna i

strid, för att hetsa dem mot varandra och vidmakthålla en anda av hat och raseri bland dem, krävdes ”idéer” och ”stämningar” som låg nära massorna, lurade och dömda till utplåning som de var. Och som ett sådant hypnotiskt medel ställde sig nationalismen till de imperialistiska banditernas förfogande. Det ömsesidiga band som finns mellan människor som talar samma språk och tillhör samma nation är starkt. Detta band märktes inte när folket levde ett patriarkaliskt liv i byar eller landsbygdsdistrikt. Men ju mer den borgerliga produktionen utvecklades, ju mer den förenade byarna med varandra och landsbygden med städerna, desto mer lärde sig folk som dragits in i dess malström att värdesätta ett gemensamt språk – denna stora medlare mellan materiella och andliga relationer. Kapitalismen försökte framförallt göra sig gällande på nationell grund och gav upphov till mäktiga nationella rörelser: i det uppsplittrade Tyskland, det styckade Italien, det sönderslitna Polen, i Österrike-Ungern, bland slaverna på Balkan, i Armenien. Med hjälp av revolutioner och krig hade den europeiska borgarklassen löst en del av den nationella frågan, om än på en del ställen med revor och lappar. Ett enat Italien skapades, ett enat Tyskland, utan det tysktalande Österrike, men med dussintals kungar. Folken i Ryssland klämdes samman med hjälp av det tsaristiska skruvstället. I Österrike och på Balkan fortsatte våldsamma interna stridigheter mellan nationer som var dömda att bo nära varandra och inte lyckades upprätta fredliga samarbetsformer.

På samma gång växte kapitalismen snabbt utöver sina nationella ramar. Nationalstaten var bara en studsmatta som var outhärlig för att ta ett språng. Inom kort blev kapitalet kosmopolitiskt, det fick tillgång till världsomfattande kommunikationsmedel, det hade ombud och tjänare som talade alla olika tungomål och det försökte plundra jordens folk oavsett språk, hudfärg eller prästernas religion. Medan medel- och småbourgeoisien och även stora delar av arbetarklassen fortfarande andades en atmosfär av nationell ideologi, hade kapitalismen under sin strävan efter världsherravälde utvecklats till imperialism. Den världsomfattande slakten visade redan från början en hotande bild av hur imperialism kopplades ihop med nationalism: det mäktiga finanskapitalet och den tunga industrin hade lyckats utnyttja alla de känslor, lidelser och stämningar som ingjuts av nationella band, ett gemensamt språk, gemensamma historiska minnen och framförallt av att bo tillsammans inom nationalstaten. När imperialisterna slog in på vägen mot plundring, erövring och förstörelse, lärde de olika krigförande lägrens imperialister sig hur de skulle få folkmassorna att tro att det handlade om en kamp för nationellt oberoende och en nationell kultur. Precis som bankirerna och de stora tillverkarna utnyttjar små affärsägare och arbetare, har imperialismen utan undantag använt nationalistiska och chauvinistiska känslor och mål och har låtsats att de tjänar och skyddar dem. Den stora massakern har livnärt sig på denna fruktansvärda psykologiska ammunition och har vidmakthållit sig under fyra och ett halvt år.

Men kommunismen har trätt fram på scenen. På sin tid hade även den uppstått på nationell mark, när arbetarrörelsen – om än osäkert – väcktes av den kapitalistiska maskinens slag. I den kommunistiska läran ställde sig proletariatet mot borgarklassen. Och medan den sistnämnda blev imperialistisk och plundrade världen, blev det utvecklade proletariatet internationalistiskt för att förena världen. Den imperialistiska borgarklassen representerar till antalet en obetydlig minoritet. Den har hittills klamrat sig fast, härskat och regerat, och med hjälp av nationalismens tankar och stämningar lyckats hålla de breda och småborgerliga arbetande massorna i sitt slaveri. Det internationalistiska proletariatet har varit en minoritet i motsatta änden. Det hoppades med rätta kunna bryta loss folkets majoritet ur imperialismens andliga slaveri. Men ända fram till det senaste stora blodbadet hade inte ens de bästa och mest klarsynta proletära ledarna anat hur djupt det borgerliga statssystemets fördomar och den nationella konservatismens vanor fortfarande var inbäddade i folkmassornas medvetande. I juli 1914 visade sig allt detta, och det var utan överdrift världshistoriens mörkaste månad, inte på grund av att kungar och börshandlare släppte loss ett krig, utan därför att de inifrån lyckades behärska miljontals folkmassor, lura, snärja, hypnotisera och psykologiskt dra in dem i sina plundrande bravader.

Under årtionden hade internationalismen varit de mäktiga arbetarorganisationernas officiella baner,

men den verkade omedelbart försvinna i det internationella blodbadets eld och rök. Sedan återupptod den sporadiskt som ett svagt, flämtande ljus från enskilda grupper i olika länder. Borgarklassens lärda och okunniga höga präster försökte skildra dessa grupper som döende rester av en utopisk sekt. Men namnet Zimmerwald hade redan rullat med ett oroande eko genom hela den borgerliga pressen.

De revolutionära internationalisterna gick sin egen väg. Som en första uppgift skaffade de sig en klar bedömning av vad som hade hänt. En lång ”epok” av fredlig borgerlig utveckling med daglig facklig kamp, reformistiskt hårklyveri och småsint parlamentariskt trixande hade skapat en mångmiljonhövdad organisation som kröntes av opportunisterna som satte starka fjättrar på proletariats revolutionära energi. Den officiella socialdemokratin hade byggts upp under samhällsrevolutionens fana, men de historiska händelserna kraft hade förvandlat den till Europas och hela världens mest kontrarevolutionära kraft. Den hade förenat sig så nära med nationalstaten, med borgarklassens och medelklassens parlamentariska skojare, och hade blivit så bekant med sina tidigare fiender att den i början av det kapitalistiska systemets blodiga katastrof inte kunde se något annat än att den nationella ”enheten” hotades. Istället för att kalla de proletära massorna till offensiv mot kapitalismen, uppmanade den dem att försvara ”nationalstaten”. Plechanovs, Tseretelis, Scheidemanns, Kautskys, Renaudels och Longuets socialdemokrati mobiliserade varenda nationell fördom, varje tjänstvillig instinkt, varenda chauvinistiskt slödder, allt mörkt och ruttet som hade samlats i de förtryckta arbetande massornas sinnen under århundradenas slaveri, i imperialismens tjänst. För den revolutionära kommunismens parti stod det klart att detta enorma historiska bedrägeri bara kunde stoppas genom att på ett skrämmande sätt störta den härskande klicken och dess underhuggare. För att kunna kalla massorna till militära angrepp, göra dem beredda att offra sig själv och kort sagt tillbringa årtal i smutsiga illaluktande skyttegravar, var det nödvändigt att skapa stora förhoppningar och fruktansvärda illusioner i deras medvetande. Massornas desillusion och bitterhet måste oundvikligen anta former som motsvarade bedrägeriets omfattning. De revolutionära internationalisterna (de kallades ännu inte för kommunister) förutsåg detta och grundade sin revolutionära taktik på denna förutsägelse: de ”satte kurs” mot den socialistiska revolutionen.

Två medvetna minoriteter, imperialisterna och internationalisterna, förkunnade en dödlig kamp mot varandra, och innan deras kamp flyttade sig till städernas gator i form av ett öppet inbördeskrig hade den gjorts intensivare i miljontals arbetandes medvetande. Kampen bestod inte längre av parlamentariska konflikter, som även under parlamentarismens bästa ögonblick hade visat sig ha ytterst begränsad förmåga att ge lärdomar. Här fångades hela folket, ända ner till dess mörka och tröga rötter, i militarismens stålklor och drogs våldsamt in i händelsernas malström. Kommunismen gick mot imperialismen och sa: ”Nu visar du i praktiken för massorna hurdan du är och vad du är förmögen till, men min tur kommer sedan.” Den stora striden mellan imperialism och kommunism avgörs inte av reformer, parlamentariska omröstningar eller fackföreningarnas strejkbeslut. Händelserna skrivs i järn och varje steg under kampen präglas i blod. Detta gör ensamt att utgången av kampen mellan imperialism och kommunism inte kan uppnås längs den formella demokratins väg. Att under nuvarande förhållanden, när frågorna ställs på nära håll, avgöra samhällsutvecklingens grundläggande frågor med hjälp av allmän rösträtt måste innebära att man avbryter kampen mellan de dödliga klassfienderna och vädjar till en tredje part i form av de mellanliggande och i huvudsak småborgerliga massor som ännu inte är indragna i kampen eller bara deltar i den halvt medvetet. Men det var just dessa massor som hade lurats av den stora nationalistiska lögnen och genomgick de mest varierande och motsägelsefulla stämningar, och de kunde inte erbjuda sig som en myndig tredje part till imperialismen och ännu mindre till kommunismen och inte ens till sig själva. Vänta och skjuta upp en lösning på grälet tills dessa förvirrade mellanliggande massor återfår förnuftet och drar alla lärdomar av kriget? Hur? På vilket sätt? Konstgjorda pauser är bara möjliga under skärmytslingar mellan idrottsmän på cirkusarenan eller i parlamentets talarstol, men inte under ett inbördeskrig. Ju större spänningarna är och för varje katastrof som uppstår som ett resultat av det

imperialistiska kriget, ju mindre objektivt möjligt är det att hålla kampen inom den formella demokratins ramar eller en liknande allomfattande rösträkning. ”Under detta krig har ni imperialister visat vad ni är förmögna till, men nu har min tur kommit: jag kommer att ta makten och visa de massor som fortfarande vacklar och fortfarande är förvirrade vad jag är förmögen till och vad jag ska ge dem.” Detta var det kommunistiska oktoberupprorets paroll och det är innebörden i det fruktansvärda krig som spartakisterna har förklarat mot den borgerliga världen på Berlins gator. Det imperialistiska blodbadet löstes av inbördeskriget. Ju mer det kapitalistiska kriget har lärt arbetarna att hantera gevär, desto mer beslutsamt började de använda geväret för sina egna syften. Men det gamla blodbadet är ännu inte slutgiltigt avslutat, här och där bryter det fortfarande ut nya blodiga nationella och statliga sammandrabbningar som riskerar att utvecklas till en ny storbrand. Samtidigt som kommunismen redan skålar för sina första segrar och har all rätt att inte frukta nya nederlag, hoppar det fortfarande ut gula nationalistiska flammor ur den vulkaniska marken.

Igår var Polen kvävt, styckat, stympat och utblottat, idag försöker det i en sista och försenad berusad nationalistisk orgie plundra Preussen, Galicien, Litauen och Vitryssland. Och ändå håller det polska proletariatet redan på att bygga sina sovjetter.

Den serbiska nationalismen försöker uppnå en plundrande upprättelse för gamla förödmjukelser och sår på territorier som befolkas av bulgarer. Italien rycker till sig serbiska provinser. Rusigt av den flyktiga självständighet som imperialismens mäktiga bluffmakare har givit dem skändar tjeckerna, som knappt har kommit loss från den tyska och habsburgska klacken, städer i det tyska Böhmen och hotar ryssarna i Sibirien. De tjeckiska kommunisterna slår larm. Händelser följer på händelser. Den europeiska kartan förändras hela tiden, men de djupaste förändringarna sker i massornas medvetande. De gevär som igår tjänade den nationalistiska imperialismen tjänar idag i samma händer den sociala revolutionens sak. Under lång tid underblåste den amerikanska börsen på ett skickligt sätt flammorna i Europa för att ge sina bankirer och industriägare möjlighet att värma händerna, och den skickar nu sin högste försäljare, den vältalige skurken Wilson, för att närmare undersöka om inte saker och ting har gått för långt. För inte så länge sedan skrattade de amerikanska miljonärerna och gnuggade händerna: ”Europa har blivit ett dårhus, det är utblottat, ödelagt, Europa förvandlas till den gamla kulturens kyrkogård. Vi ska besöka ruinerna, vi ska köpa de bästa monumenten, bjuda in de europeiska dynastiernas mest upphöjda ättlingar på te. Konkurrensen från Europa håller på att försvinna, industrilivet kommer slutgiltigt att komma över till oss och hela världens profiler kommer att börja strömma in i våra amerikanska fickor.”

Men nu börjar det skadeglada kacklandet fastna i halsen på de amerikanska börshajarna. Ur det europeiska kaoset börjar alltmer maktlystet och kraftfullt tanken på en ny samhällsordning, en ny kommunistisk ordning, växa fram. Mitt under de blodiga sammandrabbningarnas larm och tumult, vare sig de är av imperialistisk, nationell eller klasskaraktär, börjar de folk som i revolutionär mening är mest underutvecklade långsamt men orubbligt närma sig de folk som redan har sina första segrar bakom sig. Ur det folkens fångelse som det tsaristiska Ryssland utgjorde växer en fri federation av sovjetrepubliker idag fram inför våra ögon, i och med befrielsen av Riga, Vilnius och Charkov. Det finns ingen annan utväg, ingen annan väg för folken i det forna Österrike-Ungern och Balkanhalvön. Ett sovjetiskt Tyskland kommer att ansluta sig till denna familj, som inom en månad eller två kommer att omfatta ett sovjetiskt Italien och ett sovjetiskt Frankrike. Att omvandla Europa till en federation av sovjetrepubliker är den enda tänkbara lösningen på de små och stora folkens behov av nationell utveckling, utan att skada de centralistiska behov som en ekonomisk union av först Europa och sedan hela världen har.

På sin tid drömde de borgerliga demokraterna om Europas förenta stater. Dessa drömmar fick ett hycklande försenat svar i de franska socialdemokraternas tal i början av det senaste kriget. Borgarklassen kunde inte ena Europa eftersom de ställde den nationella imperialismens splittrande mål mot den ekonomiska utvecklingens enande tendenser. För att ena folken måste ekonomin befrias från privategendomens fjättrar. Bara proletariatets diktatur kan genomföra den nationella utveck-

lingens krav inom sina naturliga och legitima gränser och samordna nationerna i en arbetande samarbetande enhet: just sådan kommer en federation av europeiska sovjetrepubliker att bli, och grundas på fritt självbestämmande för de nationer som befolkar den. Det finns ingen annan lösning. Om Storbritanniens revolutionära utveckling sackar efter kontinenten kommer denna union att rikta sig mot henne. Tillsamman med ett sovjetiskt Storbritannien kommer den europeiska *federationen* att rikta sina slag mot USA:s imperialistiska diktatur, så länge den transatlantiska republiken förblir en dollarns republik – fram tills dess New Yorkbörsens triumferande skrik förvandlas till dess dödsrossling.

Ett blodigt kaos hänger fortfarande över Europa. Det gamla knyts till det nya. Händelser trängs med händelser och blod stelnar på blod. Men ur detta kaos kliver alltmer bestämt och stolt tanken om en kommunistisk ordning fram, från vilken borgarklassen varken kan räddas av sina Versailles-komplotter, legotrupper, frivilliga medlings- och socialpatriotiska lakejer eller de kapitalistiska slaktarnas stora transatlantiska beskyddare.

Nu är det inte kommunismens spöke som hemsöker Europa som det gjorde för 72 år sedan när *Kommunistiska manifestet* skrevs: borgarklassens idéer och förhoppningar har blivit spöken medan kommunismen marscherar genom Europa på riktigt.

13 januari 1919, Balasjov.